

***Må tidligst offentliggøres, når talen er holdt
Det talte ord gælder***

Rektor Jørgen Kühl Ved friluftsmødet i Slesvig Søndag den 26. maj 2019 kl. 14.25

Da Norge mødte Sydslesvig

I år er på mange måder et jubilæumsår med stor betydning for det danske mindretal. Vi markerer, at det danske nationalflag Dannebrog ifølge traditionen den 15. juni fylder 800 år. Vi markerer, at det er 100 år siden, at sydslesvigske børn for første gang i sommerferien fik mulighed for at rejse til værtsfamilier i Danmark. Det er et projekt, som siden har knyttet vedvarende hjertebånd mellem familier i Danmark og i Sydslesvig. Generation efter generation er små dansksindede fra Sydslesvig blevet dele af familierne i Danmark. De oplevede Danmark, og deres værtsfamilier har sideløbende kunnet danne sig et indtryk af Sydslesvig.

Desuden er det i år præcist 100 år siden, at Versaillestraktaten blev underskrevet. Det var i denne fredstraktat mellem de allierede sejrmagter og Tyskland, at der blev forankret en bestemmelse om, at befolkningen i den nordlige og midterste del af Slesvig/Sønderjylland i februar og marts 1920 fik mulighed for at stemme om, hvor grænsen skulle gå fremover. Det markeres med et festfyrværkeri af arrangementer på begge sider af grænsen til næste år, hvor det moderne danske mindretal samtidig fejrer sin 100års fødselsdag.

Uden Versaillestraktaten ingen folkeafstemninger. Uden folkeafstemninger ingen grænsedragning. Uden grænsedragning intet moderne dansk mindretal i Sydslesvig. Så 100års-jubilæet har også afgørende betydning for os, som er samlet her i Slesvig i dag.

Endelig er årsmødemottoet 2019 valgt i anledning af, at Foreningen Norden fylder 100 år: Norden møder Sydslesvig – vi knytter bånd.

Og ja, bånd knyttes der, ligesom båndet på tværs af den dansk-tyske grænse knytter mindretal og Norden sammen.

Mødet mellem Norden og Sydslesvig er ikke nyt. Faktisk kan vi finde sådanne møder over 1000 år tilbage. Netop her i Slesvig-området fandtes jo vikingestorstaden Hedeby, der også fungerede som trækplaster for rejsende fra hele Norden.

Her på A.P. Møller Skolen finder vi en ganske særlig historie, der knytter Slesvig og Norge sammen. Det store fyrretræ tæt på den store flagstang kunne nemlig være blevet plantet af en nordmand, som omkring 1950 tilbragte en del af sin ungdom her på stedet. Således fortalte i alt fald i forbindelse med byggeriet af skolen i årene 2007-8 en besøgende ældre mand fra Norge. Om det præcist er det store fyrretræ, ved vi ikke med sikkerhed. Men vi ved, at det er muligt, endog sandsynligt, at det kunne have været sådan.

For på dette sted, hvor A.P. Møller Skolen i dag befinder sig, og hvor vi i dag holder årsmødet, fandtes der efter Anden Verdenskrig en norsk garnison. Den var del af den norske Tysklandsbrigade og ledelsesenheden Tysklandskommandoen, som i tiden fra januar 1947 til april 1953 deltog i besættelsesstyrkerne i den britiske zone i Tyskland. I Slesvig ankom den norske brigade 492 i november 1949 – for 70 år siden. Altså endnu et jubilæum.

I alt 50.000 unge norske mænd gjorde soldatertjeneste i Tysklandsbrigaden og Tysklandskommandoen. Det første år var nordmændene stationeret i Harz-området, men i 1948 kom de til Sydslesvig og det nordlige Holsten, da spændingerne i den Kolde Krig tog til. Efter dannelsen af den vestlige forsvarsalliance i 1949 indgik de norske soldater siden 1950 i NATO-forsvaret af den danske sydgrænse – og det foregik her i Sydslesvig og omkring Kieler-Kanalen. Ja, faktisk fik Tysklandskommandoens chef ansvaret for de norske, britiske og danske styrker i Slesvig-Holsten.

Der fandtes nemlig også danske tropper i Holsten. De udgjorde den danske tysklandsbrigade, som siden blev benævnt den danske kommando i Tyskland, der varetog militære opgaver fra 1947 i Oldenburg i Niedersachsen og efter flytningen i 1949 og frem til 1958 i Itzehoe i Holsten. I Itzehoe overtog den danske brigade kasernen, efter at de norske soldater i oktober/november 1949 var flyttet til Slesvig. I alt 40.000 danskere gjorde i de 9 år tjeneste i Tyskland.

De norske soldater blev i 1948 stationeret i Kiel-Holtenå, Neumünster og Itzehoe– og i Flensborg, Husum, Rendsborg og netop her i Slesvig. Her blev der stationeret 4 enheder og det norske militærhospital.

For de norske soldater var ankomsten til Sydslesvig en oplevelse. Her blev de nemlig budt velkommen af danske sydslesvigere med stor begejstring. Da de nåede frem til Flensborg i slutningen af september 1948 tog mindretallet imod dem med åbne arme, deltagerne i Dansk Gymnastikforenings jubilæumsstævne havde markeret ankomsten ved at synge den norske nationalsang. I Flensborg blev nordmændene mødt med blomster og flag. En norsk soldat beskrev oplevelsen som en blanding af den norske nationaldag 17. maj og fredsbruset i maj 1945. Altså en festdag for det danske mindretal.

Da forsvarskommandoen i Oslo hørte om sydslesvigernes begejstring, udgik der omgående en ordre til Tysklandsbrigaden om, at dens tilstedeværelse ikke skulle være en opmuntring til den danske bevægelse i Sydslesvig om at komme tilbage til Danmark. Der fandtes dog fortsat kontakt mellem nordmændene og sydslesvigerne, på trods af de norske instrukser om, at der ikke skulle tages særlige skridt for at etablere kontakter til mindretallet.

Den norske kronprins Olav besøgte flere gange de norske garnisoner – således også i Rendsborg og Slesvig. Den senere Kaserne auf der Freiheit, der tidligere hed Slesvig-Sø, havde dengang det engelske navn Caterham Barracks. Nordmændene afløste briterne på stedet.

I Slesvig opstod der efterhånden et venligt forhold mellem nordmænd og indbyggerne. Den norske brigade spillede bl.a. fodbold mod Schleswig 06 den 18. august 1951, men led et svigende nederlag på 7:1.

Nordmændene havde generelt et godt forhold til sydslesvigerne – danske som tyske. I Rendsborg, hvor Tysklandskommandoen holdt til i Ejderkasernen, som havde det engelske navn Albuhera Barracks, kom de norske soldater i 1950 til undsætning, da det gjaldt om at slukke en storbrand i byen.

Der opstod venskaber, som undertiden blev til ægteskaber, også her i Slesvig. Allerede i 1950 kunne et norsk-slesvigsk par således giftes i Slesvig Domkirke.

De norske soldater indgik i militære øvelser med britiske og danske tropper, som var stationeret i Slesvig-Holsten. Det skete såmænd også i nærheden af Slesvig. I 1952 øvede norske soldater sammen med danske og britiske styrker ved Danevirke, ligesom der flere gange blev afholdt manøvrer i denne del af Sydslesvig, bl.a. store øvelser i februar og marts 1953. Da blev det sikret, at soldaterne ikke gravede stillinger i Danevirkevolden under øvelsen Viking II. Faktisk var den sydøstlige del af Sydslesvig et centralt element i forsvaret af Slesvig-Holsten og Danmark. Og det historiske Danevirkes placering i landskabet gav altså inspiration til forsvarsplanerne efter 1945.

Når nordmændene havde tjenestefri, blev der knyttet mange bånd til gæstfri familier i Danmark, og norske soldater deltog også i markeringen af Dybbøldagen ved Sønderborg.

De norske soldater tog afsked med Slesvig i april 1953. Afskeden fandt sted på flyvestation Slesvig-Land, den nuværende flyvestation Jagel. Den norske kronprins Olav, som i 1957 blev konge, var æresgæst og inspicerede tropperne, da de norske soldater den 11. april 1953 under det norske og britiske flag gennemførte den sidste store parade i Sydslesvig. Kasernen på friheden stod dernæst tom i 3 år, før det nye vesttyske forbundsværn overtog og gjorde brug af den frem til 2004.

Tysklandsbrigadernes soldater tog oplevelser og minder, og i nogle tilfælde også ægtefæller, med hjem til Norge. Det fik stor betydning for det norsk-vesttyske forhold. Faktisk befandt der sig blandt de i alt godt 50.000 norske soldater også senere fremtrædende politikere såsom de norske statsministre Odvar Nordli og Kåre Willoch og den senere udenrigsminister Thorvald Stoltenberg. De havde lige som de mange andre unge nordmænd lært Slesvig-Holsten og Sydslesvig at kende som menige soldater. Og på denne måde blev der knyttet bånd.

Derfor står fyrretræet her på A.P. Møller Skolen i ensom majestæt ved siden af idrætsanlægget. Et træ, som fortæller sydslesvigsk, norsk, tysk og europæisk historie. Et konkret minde om dengang, Norge mødte Slesvig – og Sydslesvig mødte Norge.